

**DANUTA STAWASZ
DOROTA SIKORA-FERNANDEZ**

Uniwersytet Łódzki

KRAJOWA STRATEGIA ROZWOJU REGIONALNEGO JAKO INSTRUMENT SŁUŻĄCY ZRÓWNOWAŻONEMU ROZWOJOWI MIAST

Abstract: *National Regional Development Strategy as an Instrument for Sustainable Urban Development.* The purpose of this paper is to analyze objectives of the *National Regional Development Strategy 2010-2020* in the context of the new paradigm of regional policy, aimed at the use of endogenous capacities and territorial resources for the harmonious, sustainable development of cities and regions. The development of Polish towns faces a number of limitations. One of them is the lack of appropriate law solutions, to ensure in the long run by city governments to take measures for competitiveness and innovation. *National Regional Development Strategy* is the first document in which the government draws attention to the problems of highly urbanized areas, what creates opportunities to improve the living conditions of urban communities in Poland. The contents of this article will focus on the analysis of records of the *National Strategy for Regional Development*, in the context of assessing the extent. This same planning document, creates a favorable situation in terms of development in the medium and long term.

Wstęp

Urbanizacja jest powszechnie definiowana jako proces koncentracji ludności w punktach przestrzeni geograficznej, głównie na obszarach miejskich. Oznacza dynamiczny wzrost liczby ludności miejskiej i jej udziału w liczbie ludności danego obszaru, a także przestrzenny rozwój miast oraz przyjmowanie miejskiego stylu życia przez ludność zamieszkałą na terenach wiejskich. W ujęciu współczesnym, urbanizację należy postrzegać szerzej, jako wielowymiarowy system procesów ekonomicznych, społecznych, demograficznych i kulturowych, skutkujących wzrostem miast i liczby ludności miejskiej, koncentracji ludności, zajmowaniem przez miasta coraz większej powierzchni, koncentracji w przestrzeni działalności gospodarczej i administracyjnej, kształtowaniem specyficznych form zagospodarowania antropogenicznego, lansowaniem miejskiego stylu życia (Więclawowicz 2003). Obecnie procesy urbanizacji przebiegają pod wpływem globalizacji i postępu techniczno-technologicznego.

Bezpośrednią przyczyną nasilenia się procesów urbanizacji była industrializacja, początkowo w krajach Europy, a następnie w Ameryce oraz pozostałych kontynentach naszego globu. Ciągłość procesów urbanizacyjnych w ujęciu ogólnosiwiatowym powoduje, że ludność miejska na świecie wynosi obecnie ponad 3 mld (Szymańska 2007)¹. Koncentracja populacji w miastach, zwłaszcza w dużych liczących ponad milion, wystąpiła na przełomie XX i XXI w. Liczba mieszkańców miast gwałtownie rośnie głównie w krajach rozwijających się, w których procesy urbanizacji albo znajdują się w fazie początkowej, albo w których, w wyniku napływu ludności wiejskiej zaludniane są dzielnice peryferyjne miast. Największe skupiska ludności w skali światowej to: Tokio, Bombaj, Lagos, Sao Paulo, Meksyk, Dżakarta, Nowy Jork, Karaczi, Kalkuta, Dżakarta, Delhi – wszystkie liczące ponad 15 mln mieszkańców (Więclawowicz 2003). Wzrastająca liczba ludności i duża gęstość zaludnienia, w przypadku wielu miast oznacza, że jakość życia mieszkańców osiąga coraz niższy poziom, czego wyznacznikiem są pogarszające się warunki bytowe. Obszary zurbanizowane zajmują ogromną część przestrzeni, ingerując na dużą skalę w środowisko naturalne. Zrozumiałe jest zatem, że ich wpływ na kształtowanie sposobu wykorzystania tej przestrzeni jest niebagatelny. Ponadto, ciągła urbanizacja powoduje powstawanie obszarów funkcjonalnych, na które składa się już nie tylko jedno miasto oraz obszar jego oddziaływania, ale i całe aglomeracje. Częściowo wynika to z tego, że rozwój gospodarczy i demograficzny miasta nie zatrzymuje się na jego administracyjnej granicy. Uwzględniając powyższe uwarunkowania, sprawą niezmiernie istotną jest odpowiednie zarządzanie zasobami zgromadzonymi w mieście, a są nimi grunty, mieszkańcy ze swoimi umiejętnościami, wiedzą i doświadczeniem, zagospodarowanie, sfera aktywności gospodarczej, sfera usług, informacja.

Procesy urbanizacji w Polsce nasiliły się w latach 60. XX w. Jednak rozwój miast w całym okresie powojennym nie przebiegał w sposób ewolucyjny, zgodnie z fazami: urbanizacja, suburbanizacja, dezurbanizacja, reurbanizacja (Bury *et al.* 1993). W wielu przypadkach wzrost znaczenia miasta w sieci osadniczej kraju był konsekwencją lokalizacji inwestycji przemysłowych, jednak nieskorelowanych z zagospodarowaniem infrastrukturalnym i liczebnością mieszkańców. Państwo, decydujące o wszystkich sferach życia społeczno-gospodarczego, często w swoich wyborach lokalizacyjnych nie uwzględniało racji ekonomicznych, a tylko ideologiczne. Wieloletnie, powojenne zaniedbania w obszarze infrastruktury technicznej i społecznej w polskich miastach, w znacznym stopniu zadecydowały o możliwościach ich adaptacji do nowych warunków, jakie wystąpiły wraz z rozpoczęciem transformacji polskiej gospodarki. Negatywne zjawiska, na jakie można wskazać w przypadku polskich miast, będące następstwem decyzji z okresu gospodarki centralnie planowanej to: zdegradowane fragmenty w centralnych częściach miast, brak parkingów ograniczający dostępność do centrów miast, zdegradowana tkanka mieszkaniowa, niedorozwój systemów komunikacyjnych, przemieszana zabudowa, nieuzasadnione gospodarnością rozlewanie się miast na zewnątrz, brak uzbrojonych terenów pod inwestycje. Polskie miasta odznaczają się występowaniem licznych progów funkcjonalnych, strukturalnych, ilościowych, terenowych. Zasady gospodarki rynkowej, przy-

¹ W 2006 r. ponad 50% populacji świata to ludność miejska. Szacuje się, że w 2030 r. udział mieszkańców miast na świecie będzie stanowił ponad 60%.

wrócone w Polsce pod koniec ubiegłego wieku, oraz reaktywowanie władz samorządowych, oznacza dla społeczności polskich miast szansę na poprawę warunków bytowych, a dla miast, na rozwój zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

1. Zrównoważony rozwój miasta

Rozwój jest rozumiany jako proces długofalowych zmian ilościowych i jakościowych dokonujących się w gospodarce oraz społeczeństwie. Zmiany ilościowe sfery gospodarczej można oceniać wielkościami ekonomicznymi, a są to w szczególności rozmiary inwestycji, dochodów, zatrudnienia oraz konsumpcji. Zmiany jakościowe natomiast to przede wszystkim:

1. Postęp technologiczny.
2. Powiązania wewnątrzgospodarcze.
3. Kwalifikacje siły roboczej.
4. Jakość przestrzeni.
5. Poziom zaspokojenia potrzeb społecznych (Markowski 2008).

Odpowiednio dla sfery społecznej wzrost można oceniać chociażby stopą bezrobocia, wskaźnikami wykształcenia, zdrowotności, a zmiany jakościowe na podstawie preferencji konsumenckich, sposobu spędzania wolnego czasu, poziomu świadomości, postaw obywatelskich.

Rozwój miasta (w wymiarze administracyjnym gminy), inaczej zwany rozwojem lokalnym, jest procesem zachodzącym w wyniku wykorzystywania miejscowych zasobów, służącym zaspokajaniu potrzeb społeczności lokalnej oraz umiejętności zagospodarowania zewnętrznych zasobów, warunkujących rozwój funkcji dochodotwórczych. Współczesne koncepcje rozwoju podkreślają wagę czterech warunków koniecznych do spełnienia, aby można było mówić o występowaniu rozwoju w kategoriach efektywności. Są to:

1. Endogeniczne czynniki wzrostu.
2. Poziom rozwoju przedsiębiorczości.
3. Równowaga ekologiczna.
4. Powiązania z obszarami zewnętrznymi (Kuciński 2010).

Efektywność rozwoju należy natomiast rozpatrywać przez pryzmat zmian zachodzących w konkurencyjności poszczególnych obszarów funkcjonalnych oraz w poziomie życia ludności (Kosiedowski 2008).

Pojęcie *zrównoważonego rozwoju* wywodzi się z ekonomii ekologicznej, a jego główną przesłanką było ostrzeżenie przed coraz większą eksploatacją zasobów środowiska naturalnego, znajdującego się pod presją intensyfikacji procesów gospodarczych. Obecnie jednak przeważa pogląd, że pojęcie *zrównoważony rozwój* ma szerszy wymiar i odnosi się nie tylko do aspektów środowiskowych, ale także ekonomicznych, społecznych i przestrzennych w kontekście funkcjonowania miasta. Można zatem przyjąć, że *zrównoważony rozwój miasta* to proces zapewniający wysokie standardy ekologiczne, ekonomiczne, społeczne i przestrzenne wszystkim użytkownikom miasta oraz wszystkim przyszłym pokoleniom, zgodnie z zasadą sprawiedliwości wewnątrzpokoleniowej i międzypokoleniowej (Rogall 2010). Podobną defini-

cję formułuje Światowa Komisja do spraw Środowiska i Rozwoju powołana przez ONZ, uznając, że *rozwoj zrównoważony* to „rozwoj, zaspokajający potrzeby teraźniejszości bez ryzyka, że przyszłe pokolenia nie będą mogły zaspokoić swoich potrzeb” (*ibidem*).

Jeśli zatem warunkiem trwałego, zrównoważonego rozwoju jest jego współzależność w granicach trzech podsystemów – przestrzennego (uwzględniającego aspekt środowiskowy), ekonomicznego i społecznego, to zarządzanie rozwojem musi mieć swój wyraz w zintegrowanej strategii, będącej instrumentem władz lokalnych czy regionalnych tworzącym warunki do właściwego wykorzystania potencjału istniejącego lokalnie lub w regionie. Można zatem przyjąć, że to rozwój zrównoważony, wraz ze spójnością terytorialną, konkurencyjnością gospodarki oraz konwergencją jest warunkiem koniecznym dla sprawnie prowadzonej polityki rozwoju miasta, regionu czy też całego państwa. Nie można rozpatrywać poziomu rozwoju gospodarczego bez uwzględnienia choćby jednego z wcześniej wymienionych aspektów.

Łagodzenie negatywnych skutków rozwoju miasta nie jest działaniem wystarczającym, a zapobieganie efektom zewnętrznym występującym w wyniku funkcjonowania miasta coraz częściej wydaje się nieskuteczne. Niezbędna jest przebudowa struktur zagospodarowania miejskiego i jego powiązań funkcjonalnych z obszarem gospodarczym i społecznym miasta. Przekształcenia wewnętrznych struktur miast, a często całych układów osadniczych, są naturalną konsekwencją dokonujących się w przestrzeni procesów gospodarczych, przemian cywilizacyjnych oraz ewolucji modelu konsumpcji i związanej z nią oczekiwań i potrzeb ludzi. Przemiany o charakterze gospodarczym, społecznym, prawnym, czy organizacyjnym powodują, że polskie miasta napotykają na wiele problemów, trudnych do rozwiązania na podstawie lokalnych zasobów. Obowiązujące w Polsce rozwiązania prawne postrzegają miasto jako samodzielną, samorządną jednostkę, niemniej jednak zakres zadań i instrumentów, w jakie zostały wyposażone polskie gminy nie daje możliwości realizacji polityki rozwoju w aspekcie rozwoju zrównoważonego. Nie dają również podstaw do realizacji projektów, mających istotne znaczenie dla sprawnego funkcjonowania całego regionu czy państwa (Stawasz 2008).

W dążeniach do zrównoważonego, harmonijnego rozwoju państwa niezbędne staje się skonstruowanie polityki regionalnej opartej na aktach prawnych sprzyjających rozwojowi miast i regionów w gospodarce rynkowej. W Polsce przez wiele lat brakowało jasno określonej i realizowanej polityki planistycznej i strategicznej państwa odnośnie do polityki miejskiej, zarówno w stosunku do dużych aglomeracji, jak i miast średnich i małych. Po II wojnie światowej Polska weszła na drogę gospodarki centralnie planowanej. Ustanowienie władzy ludowej związane było z przeprowadzeniem reformy rolnej oraz nacjonalizacją podstawowych środków produkcji. Wraz z budową państwa socjalistycznego nastąpiła zmiana w układzie czynników kształtujących stosunki gospodarcze, przede wszystkim w obszarze własności, w polskich miastach. Nie wdrożono także żadnego ukształtowanego, skutecznego systemu zarządzania rozwojem miast. Brakowało i często nadal brakuje wielu uregulowań dotyczących gospodarki ziemią, zasobami mieszkaniowymi, systemu podatków lokalnych, standardów urbanistycznych, zarządzania przestrzenią publiczną.

2. Polskie dokumenty planistyczne a problem rozwoju miast i regionów

Problemy związane z koniecznością zrównoważenia rozwoju przestrzennego z rozwojem społeczno-gospodarczym w skali regionalnej pojawiły się dopiero w drugiej połowie lat 90. ubiegłego wieku. Konieczne było zatem podjęcie przez władze państwowe działań koordynujących politykę przestrzenną kraju oraz kwestie związane z rozwojem gospodarczym miast i regionów (Gaczek 2003). Niekorzystna sytuacja związana z powiększającymi się dysproporcjami rozwojowymi między poszczególnymi miastami i regionami, wymagała podjęcia aktywnych działań zmierzających do uregulowania, zarówno od strony prawnej, jak i instytucjonalnej, sfery planowania i zarządzania obszarami zurbanizowanymi.

Jednym z pierwszych dokumentów kompleksowo ujmującym zagadnienia gospodarki, przestrzeni, środowiska i społeczeństwa była opracowana w połowie lat 90. XX w. *Strategia dla Polski*. W tym strategicznym dla rozwoju kraju dokumencie, skoncentrowano się na kierunkach działań, ważnych z punktu widzenia tworzenia nowych warunków funkcjonowania państwa i gospodarki w ówczesnej sytuacji. Mimo wielu celów, jakie przyjęto za najważniejsze, związanych ze stosunkami pracy i płacy, reformą sektora ubezpieczeniowego czy stymulacją rozwoju obszarów wiejskich, w *Strategii* zabrakło odniesienia do przestrzeni, zagospodarowania i funkcjonowania miast, procesów przekształceń i rozwoju obszarów miejskich (Stawasz 2008).

Rozwój funkcji metropolitalnych miast i aglomeracji, tak aby stały się one liczącymi się krajowymi i europejskimi ośrodkami przepływu osób, dóbr, kapitału i informacji stał się jednym z głównych komponentów *Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego na lata 2001-2006*. *Strategia* zwracała uwagę na rolę dużych miast oraz obszarów funkcjonalnych w tworzeniu podstaw trwałego, społecznego-gospodarczego rozwoju regionu, a także całego kraju. Problemy rozwoju miast nie znalazły jednak odzwierciedlenia w kolejnym dokumencie – *Narodowym Planie Rozwoju 2004-2006*. Następny *Plan, na lata 2007-2013*, nie odnosi się co prawda bezpośrednio do problematyki polskich miast, niemniej jednak w związku z narastającymi dysproporcjami w rozwoju poszczególnych obszarów postuluje redukcję barier ograniczających równomierny rozwój poszczególnych regionów kraju i zwraca uwagę na brak wewnętrznej konwergencji realnej.

Kolejne lata przyniosły zmianę priorytetów państwa w zakresie polityki regionalnej. Wyraźnie wskazuje się istotę dążenia do harmonijnego, spójnego rozwoju regionów oraz współczesny model rozwoju oparty na sile obszarów metropolitalnych. *Narodowa Strategia Rozwoju Regionalnego na lata 2007-2013* zwraca jednak uwagę na problem „odrywania się” metropolii od otaczających je obszarów, w efekcie czego, procesy metropolizacji są często źródłem polaryzacji regionalnej. *Spójność terytorialna*, rozumiana jako zdolność harmonijnego, zrównoważonego rozwoju terytoriów, stała się zatem głównym celem polityki przestrzennej i gospodarczej państwa. Pojawił się także problem delimitacji obszarów metropolitalnych, których granice nie zawsze pokrywają się z granicami administracyjnymi jednostek terytorialnych. Podział administracyjny nie odzwierciedla bowiem wymiaru przestrzennego faktycz-

nie występujących powiązań funkcjonalnych między poszczególnymi terytoriami. *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju* zwraca uwagę na rosnącą rolę ośrodków miejskich w rozwoju szczególnie obszarów metropolitalnych, które mają największe znaczenie w promowaniu rozwoju opartego na wiedzy i innowacjach.

Cele związane z podniesieniem poziomu spójności terytorialnej zostały także zapisane w *Strategii Rozwoju Kraju na lata 2007-2015* oraz w *Narodowej Strategii Spójności (NSS)*. Dążąc do realizacji tych celów, należy zmierzać do uznawania zasad zrównoważonego rozwoju i zapewnienia wysokiego poziomu jakości środowiska. Realizacja *Strategii* powinna przyczynić się do poprawy spójności terytorialnej Polski z krajami UE. W tym celu należy skoncentrować działania na wzmocnieniu funkcji metropolitalnych dużych miast oraz ich powiązań międzynarodowych. Oczywiście takie działania wymagają budowy, rozbudowy i modernizacji miejskiej infrastruktury o znaczeniu ponadregionalnym.

3. Zapisy Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020 w kontekście rozwoju zrównoważonego

Wyznaczanie celów rozwojowych szerszych przestrzeni, całych regionów, tak aby zapewnić trwałość rozwoju oraz spójność obszaru całego kraju jest zatem wyzwaniem polityki regionalnej państwa. Jednym z instrumentów służących regulowaniu kwestii rozwoju regionalnego jest krajowa strategia rozwoju regionalnego, wyznaczająca cele rozwojowe poszczególnych części kraju, w tym właśnie obszarów miejskich. Duże miasta, jako główne ośrodki wzrostu są bowiem generatorami impulsów rozwojowych dla większych terytoriów, a rolą władz lokalnych jest budowanie i podtrzymywanie powiązań funkcjonalnych między miastami a ich otoczeniem. Powiązania takie, w tym kanały transmisji środków ze stolic regionów do ich obszarów peryferyjnych służą zwiększaniu spójności terytorialnej oraz przyczyniają się do trwałego, harmonijnego rozwoju całego kraju.

Zmiany w podejściu do zagadnień związanych z polityką regionalną, zainicjowane *Zieloną Księgą ws. spójności terytorialnej Unii Europejskiej*, wymagają uwzględnienia w procesie programowania rozwoju zróżnicowania przestrzennego w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego oraz występujących na poszczególnych obszarach potencjałów rozwojowych. Podejście terytorialne, oparte na dostrzeganiu i wykorzystywaniu różnorodności oraz zarządzaniu zintegrowanym obliguje władze krajowe i regionalne do stworzenia programów rozwoju z uwzględnieniem cech terytoriów i powiązań funkcjonalnych między poszczególnymi obszarami. Zadaniem polityki regionalnej jest zatem mobilizowanie i wykorzystywanie lokalnych zasobów wykorzystując przewagę konkurencyjną w obszarach funkcjonalnych, uzyskując tym samym korzyści dla całego kraju przez wzmacnianie powiązań między poszczególnymi miastami lub obszarami.

KSRR 2010-2020 jest pierwszym polskim dokumentem strategicznym koncentrującym swoje cele na wykorzystaniu najważniejszych potencjałów miast w celu stymulowania rozwoju regionalnego, z jednoczesnym niedopuszczeniem do powstania nadmiernych różnicowań

terytorialnych. *Strategia* jako najważniejsze obszary miejskie wskazuje stolice województw utworzonych w 1999 r. Są to miasta o największym znaczeniu gospodarczym, przyciągające kapitał. Zakłada się, że generowany przez te miasta wzrost gospodarczy powinien zostać wykorzystany przez obszary sąsiednie, przez wzajemne przenoszenie i uzupełnianie zasobów (*KSRR* 2010). Takie podejście, oparte na zmniejszaniu różnic rozwojowych między poszczególnymi obszarami, jest zgodne z zasadą zrównoważonego rozwoju oraz zapewnia spójność terytorialną, będącą drugim strategicznym wyzwaniem *KSRR*. Niedopuszczanie do nadmiernych zróżnicowań przestrzennych, przez uruchomienie po pierwsze, instrumentów eliminujących bariery rozwojowe, a następnie pozwalających wykorzystać tkwiący w poszczególnych obszarach potencjał jest istotne z punktu widzenia polityki regionalnej. Oznacza to takie działania władz lokalnych i regionalnych, które odpowiednio pobudzą endogeniczne czynniki wzrostu oraz zaabsorbują środki pomocowe z zewnątrz.

Celem strategicznym polityki regionalnej państwa na lata 2010-2020, wskazanym w *KSRR*, jest „efektywne wykorzystanie specyficznych, regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym” (*ibidem*). W ramach celów szczegółowych znalazły się:

- **Cel 1:** Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów.
- **Cel 2:** Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych.
- **Cel 3:** Tworzenie warunków do skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie.

Działania realizowane w ramach celu 1, w kontekście wspierania ośrodków miejskich, skupiają się na wzmacnianiu funkcji metropolitalnych w regionach, wspieraniu procesów rozwojowych wokół miast wojewódzkich oraz wsparciu miast subregionalnych. Przyjmuje się, że konkurencyjność regionów wywodzi się z pozycji, jaką osiągają główne miasta zlokalizowane w tych regionach. Funkcje metropolitalne natomiast koncentrują się w głównych ośrodkach miejskich, zwiększając ich atrakcyjność w kontekście gospodarczym i społecznym. Zatem to duże miasta są lokomotywami rozwoju, a wraz z ich obszarami funkcjonalnymi wpływają na procesy społeczno-gospodarcze podnoszące poziom rozwoju regionu i kraju.

Oprócz wsparcia miast wojewódzkich strategia zakłada także wspieranie rozwoju i znaczenia miast subregionalnych. Miasta subregionalne to miasta średniej wielkości, o dużym znaczeniu gospodarczym, zapewniające wysoki poziom dostępu do usług publicznych średniego i wyższego rzędu. Zadaniem polityki regionalnej w tym aspekcie jest zwiększenie znaczenia tych miast przez realizację projektów wspomagających ich integrację z otoczeniem, budowę i modernizację infrastruktury technicznej oraz wsparcie funkcji ponadlokalnych (*ibidem*).

Działania związane z celem 2 – wzmacnianiem spójności terytorialnej – obejmują w szczególności takie zadania, jak:

- wspomaganie urbanizacji,
- wspieranie tych ośrodków wojewódzkich, które nie mają wysokiej siły oddziaływania na cały region,

- wspieranie i stymulowanie rozwoju miast powiatowych o znaczeniu subregionalnym i lokalnym.

W ramach tego celu *Strategia* koncentruje się również na działaniach związanych z odnową miast i ich zdegradowanych obszarów, a także na realizacji zadań dotyczących zapobiegania degradacji środowiska naturalnego oraz wykorzystania środowiskowych potencjałów rozwojowych miast. Wśród działań, które należy pilnie podjąć znalazły się w szczególności:

- budowa lub modernizacja infrastruktury wodnej,
- wspieranie projektów związanych z oczyszczaniem ścieków,
- działania poprawiające efektywność gospodarowania odpadami.

Zarówno cel 1, jak i cel 2 zakładają podniesienie dostępności przestrzeni, przez budowę i modernizację infrastruktury transportowej.

Cel 3 *KSRR* dotyczy szeroko pojętego zarządzania rozwojem lokalnym, regionalnym i krajowym. Kierunki podejmowanych działań dotyczą budowy sprawnego systemu zarządzania terytorialnego przez:

- wzmocnienie strategicznego wymiaru polityki regionalnej,
- poprawę jakości zarządzania w sektorze publicznym,
- wspomaganie budowy kapitału społecznego,
- zapewnienie koordynacji w systemie zarządzania wielopoziomowego (*ibidem*).

Tak skonstruowana *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego* stała się podstawą do aktualizowania wojewódzkich strategii rozwoju. Zatem zgodnie z celem strategicznym oraz celami operacyjnymi *KSRR* możliwe będzie realizowanie przedsięwzięć i projektów zaplanowanych w ramach strategii wojewódzkich. To marszałkowie, po przyjęciu w 2012 r. stosownych strategii rozwoju województw będą władni w stopniu kompleksowym realizować politykę wzmocniania miast i regionów zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Podsumowanie

Problemy, jakie występują we współczesnych miastach, wymagają ze strony władz publicznych profesjonalizacji w sferze zarządzania. Bez sprawnego rozwiązywania wielu kwestii, takich chociażby, jak komunikacja, mieszkalnictwo, zaopatrzenie w wodę, zagospodarowanie odpadów, racjonalne gospodarowanie przestrzenią, modernizacja różnych form zabudowy, edukacja, opieka zdrowotna, eliminowanie do minimum patologii społecznych, poprawne układanie stosunków społecznych, kształtowanie struktur społecznych, stymulowanie rozwoju funkcji dochodotwórczych, zrównoważony rozwój miasta w długim okresie nie jest możliwy. Z tego względu domeną władz publicznych powinno być tworzenie, odpowiedniej do sytuacji, polityki rozwoju miast, a także jej realizacja przy wyborze odpowiednich metod i instrumentów, pozwalających na sprawne regulowanie stosunków społecznych i świadczenie usług publicznych, tak aby eliminować niekorzyści wynikające z nadmiernej kumulacji ludności w centrach miast, jak i na terenach sąsiadujących z nimi.

Literatura

- Bury P., Markowski T., Regulski J., 1993, *Postawy ekonomiki miasta*. Fundacja Rozwoju Przedsiębiorczości w Łodzi, Łódź, s. 97-101.
- Gaczek W. M., 2003, *Zarządzanie w gospodarce przestrzennej*. Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz-Poznań, s. 100.
- Kosiedowski W., 2008, *Zarządzanie rozwojem lokalnym i regionalnym*, [w:] *Gospodarka regionalna i lokalna*, Z. Strzelecki (red.). Wyd. Naukowe PWN, Warszawa, s. 237.
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Regiony, miasta, obszary wiejskie*, 2010, MRR, Warszawa, s. 26, 74, 83, 107.
- Kuciński K., 2010, *Przedsiębiorczość a rozwój regionalny w Polsce*. Difin, Warszawa, s. 22.
- Markowski T., 2008, *Teoretyczne podstawy rozwoju lokalnego i regionalnego*, [w:] *Gospodarka regionalna i lokalna... op. cit.*, s. 13-14.
- Rogall H., 2010, *Ekonomia zrównoważonego rozwoju – teoria i praktyka*. Wyd. Zysk i S-ka, Poznań, s. 26, 41.
- Stawasz D., 2008, *Metropolie w dokumentach prawnych i planistycznych Polski*, [w:] *Gospodarka przestrzenna*, S. Korenik, Z. Przybyła (red.). XI, Wrocław.
- Szymańska D., 2007, *Urbanizacja na świecie*. Wyd. Naukowe PWN, Warszawa, s. 200.
- Więclawowicz G., 2003, *Geografia społeczna miast*. Wyd. Naukowe PWN, Warszawa, s. 62, 73.